

6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun'un Getirdiği Yenilikler ve Eksiklikleri Üzerine Çözüm Önerileri¹

Ezgi Çırak

Şiddet olgusu toplumun her kesiminde günden güne artmakta ve kendini toplumun her biriminde göstermektedir. Ataerkil kültürün getirmiş olduğu, toplumsal cinsiyet temelinde insan hakları ihlali olan kadına yönelik aile içi şiddet ise bu çalışmanın temelini oluşturacaktır. Toplum tarafından aile mahremiyeti olgusunun arkasına sığınılması, tabu olarak görülmesi ve bazen de gerçek anlamda sorun olarak görülmemesiyle meşrulaşan aile içi şiddet çoğunlukla toplumdan beslenmekte ve çözüm üretilmesi engellenmektedir.

Bu bağlamda çalışmanın ilk ayağında şiddeti önlemek adına etkili fakat yetersiz olan ve yürürlükten kaldırılan 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun yerine yürürlüğe giren 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun incelenecek, özellikle getirilen yenilikler irdelenecektir.

Çalışmanın ikinci ayağında ise bu kanunun yetersiz kalan, eksik bırakılan kısımları üzerinde durulacak ve uygulamada yarattığı sıkıntılar üzerinden çözüm önerileri üretilmeye çalışılacaktır. Şiddet olgusu bir sonuçtur. Bu sonucun ardında yatan nedenlerin araştırılması gerekir. Aksi halde içinde bulunulan zaman ve gelecek zaman betimlenemeyebilir. Kanunların işlevselliği o kanunu uygulayanların elinde şekillenir. Önemli olan uygulayıcıların niteliğinin ve toplumsal bilincin geliştirilmesidir. Unutulmamalıdır ki : "En kötü yapılmış kanunlar bile nitelikli uygulayıcılar elinde iyiye; en özgürlükçü kanunlar bile kötü uygulayıcılar elinde en kötüye dönüşürler."

¹ Ezgi Çırak, Manisa Barosu, Stajyer Avukat

GİRİŞ

Yenilik, iyiye ve doğruya açılan bir kapı olduğu zaman gerçek gayesine ulaşır. Demokratik hukuk devletlerinde ise mevzuatta yapılan her yeni düzenleme hem devletin politikalarını hem de yaşayan vatandaşlarının hissedebileceği ölçüde ileriye, iyiliğe ve doğruya götürmelidir. Ne yazık ki mevzuatımızda yapılan yenilikler gerçekten ileriye dönük olumlu adımlar atılmasını sağlamakta ise de yeterli olamamakta ya da kanunen yeterli olsa bile pratikte gözle görünür bir ilerleme görülememektedir.

Nitekim 2015'in ilk on bir ayında erkekler 255 kadın öldürdü, 97 kadına tecavüz etti, 152 kadını fuhşa zorladı, 290 kadını yaraladı, 173 kadını taciz etti. (2014'te 294 kadın, erkek şiddeti kurbanı oldu ve 2015'i göremedi. (31Aralık 2014) Habertürk)Medya takip ajansı Interpress'in, 'Kadına Şiddet' konulu araştırmasında ortaya çıkan veriler kadına yönelik şiddetin azalmadan devam ettiğini gösterdi. 2015'in ilk altı ayında yazılı basında yayınlanan kadına yönelik şiddet haberi sayısının, geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 65'ten fazla artış göstererek günde ortalama 277 vaka ile 50 bini geçtiği belirlendi. (Erkek zulmü hız kesmiyor (2 Temmuz 2015) Taraf Gazetesi) Bu veriler ise kadına karşı şiddetin önlenmesi amacıyla pek çok olumlu çalışma yapılmasına karşın şiddetin önüne geçilemediğini de açıkça ortaya koyuyor.

Kadınlar kendilerini güvende hissetmeleri, mutlu olmaları gereken evlerinde, ailelerinde şiddetin failleriyle bir arada yaşıyor. Ekonomik, psikolojik, toplumsal pek çok baskı aynı zamanda şiddeti beraberinde getiriyor. Kadın çoğunlukla ikincil plana atılmakta, ekonomik nedenlerle şiddete boyun eğmekte, ekonomik özgürlüğünü kazanmış olsa bile toplumsal normlara uyma zorunluluğu hissetmekte ve bu yönde baskı görmektedir. Öyle ki devlet politikası bile kendince hissettirmeden kadını tek başına bir süje olarak görmektense aile içinde var olabilen bir obje olarak görme eğilimindedir.

Nitekim bu yazının da inceleme alanı olan 6284 sayılı kanun tasarısı halindeyken "Kadın ve Aile Bireylerinin Şiddetten Korunması Yasa Tasarısı" Olarak görüşülmüş ise de yasalaşırken "Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun" ismini almıştır. Bu esasen sadece isimlendirme sorunu olmaktan öte dilin toplumsal bilinci şekillendirmedeki rolü üzerinedir. Zira dil topluma bağlıdır, toplumla birlikte yaşayıp gelişir. Kadını birey olarak görmeyen bir zihniyeti yansıtan yasanın adında olduğu gibi, uygulamasında da aynı zihniyetin hâkim olabileceği endişeleri göz ardı edilmemelidir. (Moroğlu, Nazan, "Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesi", <http://portal.ubap.org.tr>) Öyle ki, kanun tasarısı görüşülürken iktidar partisi grubu adına konuşan milletvekili Ramazan Can'ın şu sözleri dikkat çekicidir. "kadını koruyorsak, insanı koruyoruz, oysa insanı korumanın birinci önceliği aileyi sağlıklı olarak muhafaza etmektir. Pozitif

ayrımcılık uygulamaları boşanmayı kolaylaştıracak, ailenin çabucak dağılmasına sebep olacak uygulamalara dönüştürülmemeli, . Erkeğin otoritesini, egemenliğini kiralım derken, feminizme de davetiye çıkarmamak gerekir.” (Ailenin Korunması Ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun Tasarısı Ve Teklifleri Yasama Yılı:2Birleşim:75 Tarih: 07.03.2012)Ayrıca kadına karşı şiddetin sadece aile içinde yaşanmadığı, şiddetin sadece fiziksel şiddet olmadığı da bilinen bir gerçektir. Kadınlar eğitim hakkına erişim, siyasal haklarını kullanma ve siyasal temsilde, çalışma hayatına katılımında ayrımcılığı uğramakta ve kadını sadece aile içine hapsetme görüşü toplum tarafından benimsenmektedir. Bu durum bakanlıkların ismine de yansımakta Kadın ve Aileden Sorumlu Devlet Bakanlığı'nın kapatılarak Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının oluşturulması kadınların sorunlarını aile içi sorunlar dışında yok sayma ile eşdeğer bir anlama gelmektedir. Kadın evlenip yuva kurmadan, anne olmadan gerekli değeri hak etmiyormuşçasına bir yaklaşım sergilenmektedir. Öyle ki kadınlar her zaman toplum içinde eşit olanlar içinde daha az eşit olan kesim olmaktadır.

Bu çalışmada iki husus incelenecektir. Öncelikle kanunun yürürlüğü girme öncesi üzerinde kısaca durulacak ardından 6284 sayılı kanun getirdiği yenilikler ve gerek bu yeniliklerin gerekse kanunun tümünden eksik kaldığı hususlar üzerinde durulacak ve bu eksiklikler örneklendirilecektir. İncelemeler yapılırken yenilikler ve eksikler eş zamanlı olarak irdelenecek, getirilen yenilikte ne gibi olumlu düzenlemelerin olması gerektiği üzerinde de durulacaktır. Kadına karşı şiddetin çözümü için gerekli tedbirlerin gerek mevzuatta yer alması gerekse toplumsal olarak dönüşümde ne gibi atılımlar yapılması gerektiğine dair tartışmalara yapılacaktır.

1.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin sübjektif yorumlarla ve duygusal yorumlarıyla “esefle karşılandığı ve şaşkınlık içinde kaldığı” belirtilerek sonuçlandırdığı nadir kararlarından biri olan bu karar belki de, inceleme konumuz olan 6284 sayılı kanunun temellerini attı. 1995 yılında başlayan ve ne yazık ki nihayetinde başvuranın annesinin ölümüyle sonuçlanan 7 yıllık bir şiddetle mücadele vakıasıdır AİHM'nin OPUZ/Türkiye kararı. AİHS de ve T.C Anayasası'nda yer alan yaşam hakkı, işkence yasağı ve ayrımcılık yasağı ihlallerinin sabit olduğu kararı alınmıştır. AİHM bu kararla, aile içi şiddet konusunda, gerekli tedbirleri almamak ve kadın mağduru koruyamamaktan dolayı ilk kez bir devleti (Türkiye'yi) tazminata mahkûm etmiştir. (Moroğlu, Nazan, “Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesi, 6284 sayılı Yasa ve İstanbul Sözleşmesi”, http://portal.ubap.org.tr/App_Themes/Dergi/2012-99-1169.pdf E.T.:9.7.2012)

Uluslararası alanda, mevcut kanunların yeterli olmadığı ve devletin, vatandaşlarına karşı AİHM'in yüklemiş olduğu negatif ve pozitif yükümlülüklerini yerine getiremediğinin tescillenmesiyle kadına karşı şiddette 4320 sayılı kanunun yeterli olmadığı anlaşılmış ve yükümlülüklerini yerine getirmek üzere, Türkiye

önce 11 Mayıs 2011 tarihinde “İstanbul Sözleşmesi” olarak bilinen “Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi” yi imzalamış ve imzalayan ilk ülke olma sıfatına haiz olmuştur. 6251 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunan Sözleşmenin ardından ise 6284 sayılı Kanun çıkarılmıştır. Gerek sözleşme gerekse Kanun 8 Mart 2012 tarihinde ve 28227 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak, yürürlüğe girmiştir. Kanun büyük ölçüde sözleşmeye atıf yapmakta ve Anayasa'nın 90. Maddesi hatırlatılmaktadır.

Kanun pek çok kadın örgütünün de katılımıyla uzun bir müzakere döneminin sonucunda hazırlanmış, daha önceki kanunlara kıyasla ileriye dönük olumlu adımlar atılmasını sağlamış ve pek çok değişiklik getirmiştir. Öncelikle kanunun amacı ve kapsamı daha ayrıntılı düzenlenmiş ve daha net bir şekilde açıklanmıştır. Tanımlar kısmı daha ayrıntılı ve uluslararası sözleşmelere paralel olacak şekilde düzenlenmiştir. Kadınları şiddetten korumaya yönelik bir kanunda olması gerektiği gibi evli olan kadın evli olmayan kadın ayrımı kaldırılmış, ev içi şiddet, kadına yönelik şiddet tanımları ayrıntılı olarak yer almıştır. Ayrıca kanun, aile içi şiddet tanımını da geniş kapsamlı tutmuş, şiddet mağduru ya da şiddeti uygulayan bakımından aynı haneyi paylaşma şartı koymamış aksine aile mensubu sayılabilecek herkesi; aynı hanede yaşamayan aile mensupları, aynı hanede yaşamasa bile eş, baba, çocuk, aile mensubu sayılan amca, teyze, hala, dayı gibi kişileri kanun kapsamına almıştır. Ayrıca aile bireyi sıfatına sahip olup olmamasına bakılmaksızın kadınlar ve çocuklar koruma kapsamındadır. Şiddet mağduru ve şiddeti uygulayan tanımlarında ise kadın-erkek denilmek yerine kişi kavramı kullanılmış bu da eşcinsel bireyleri de kanun kapsamına almıştır. Kanunun tanımlar kısmındaki önemli bir eksiklik ise esasen konunun başat noktası olan, kadına karşı şiddetin temeli olarak sayılabileceğimizi toplumsal cinsiyet tanımının yapılmamış olmasıdır.

4320 sayılı kanun daha çok şiddet uygulayana yasaklayıcı hükümler getirmekte, mağdur için önleyici ve koruyucu tedbirler öngörmemektedir. Şiddet uygulayan için negatif yükümlülükler yüklemekte, mağdur için olumlu olabilecek yükümlülükler kanunda yer almamaktadır. 6284 sayılı kanunda bu eksiklikler giderilerek mağdura aşağıda sayılacak önlemleri almayı kamu kurum ve kuruluşlarına yüklemiştir. Yeni kanun sadece yasaklayıcı bir tavırdan öte mağdurun ihtiyaçlarını dikkate alarak düzenlenmiş, mağdur odaklı bir kanun olmuştur. Şiddeti bildirmekten, duyulmasında çekinen ve maddi kaygılardan dolayı şiddete boyun eğen mağdurlar için umut verici ve yetkili mercilere başvurmayı teşvik eden düzenlemeler yer almaktadır. Yargılama giderleri alınmaması, en hızlı ve çabuk karar verecek herhangi bir yerdeki merciin başvuruyu kabul etmesi, maddi yardım, kira yardımı, kreş yardımı gibi ekonomik anlamda rahatlatıcı düzenlemelerin yer alması oldukça olumludur. Pek tabii uygulamada bunların gerçekleşip gerçekleşmediği ayrı bir tartışma konusudur.

Şiddet Önleme ve izleme Merkezlerinin (ŞÖNİM) açılması kanunda yer alan bir başka olumlu düzenlemedir. Yedi gün yirmi dört saat hizmet verecek olan bu merkezlerde şiddete karşı koruyucu ve önleyici hizmetlerin yerine getirilmesi hedeflenmektedir. Kolluk ve yetkili diğer mercilerin vereceği önleyici ve koruyucu tedbirler dışındaki tedbirlerin yerine getirilmesi ve uygulanmasında bu merkezler görevli olacaktır. Pratikte ise saat 17'den sonra uzman personel bulunmadığı için yardım edilemeyeceği söylenmekte yani mağdura mesai saatleri içinde şiddete maruz kal denilmektedir. Kanunda ŞÖNİM'lerin kurulmasının zorunluluğuyla ilgili bir düzenleme yer almadığı gibi şu an mevcut 14 ilde ŞÖNİM bulunmaktadır. Ayrıca ŞÖNİM'ler kadın sığınma ve dayanışma evlerinin merkezi yapısı haline getirilmiş ve belediyelerin ve kadın örgütlerinin özerk bir şekilde çalışma yapması güçleşmiştir. Başvuran kadının hangi merkeze gideceği, merkezi olarak buradan belirlenmekte ve bu uygulamada sıkıntılara yol açmaktadır. Ayrıca kanunda "insan onuruna yaraşır etkili ve süratli hizmet sunumu sağlayan, kadının ekonomik, psikolojik, hukuki ve sosyal olarak güçlendirilmesi odaklı çalışma usul ve esasları yönetmelikle belirlenen merkezlerdir" ibaresi yer alsaydı da bu hizmetleri almak oldukça güçtür. Yeterli derecede donanımlı personelin yer almaması ve mevcut personelin de kadının yanında olmayan, cinsiyetçi yaklaşımlarda olduğu, mağdurlara üstten bakan bir görüntü çizdiği gözlemlenmektedir.

Mülki Amir Tarafından Verilebilecek Tedbirler

Koruyucu tedbirler; Kendisine ve gerekiyorsa beraberindeki çocuklara, bulunduğu yerde veya başka bir yerde uygun barınma yeri sağlanması, Diğer kanunlar kapsamında yapılacak yardımlar saklı kalmak üzere, geçici maddi yardım yapılması, Psikolojik, meslekî, hukukî ve sosyal bakımdan rehberlik ve danışmanlık hizmeti verilmesi, Hayatî tehlikesinin bulunması hâlinde, ilgilinin talebi üzerine veya resen geçici koruma altına alınması, kreş yardımı yapılması gibi örneklendirilmiştir. Bu tedbirler dışında mülki amir takdirenen başka tedbirlere de karar verebilecektir.

Kanunda yer alan bir olumlu yenilik mülki amirler tarafından koruyucu uygulamalar kapsamında şiddete maruz kalan kadınlara sosyal yardım verileceğidir. Uygulamada daha önce eğer kadın sığınma evinde kalıyorsa SYDV'e başvurarak yardım alabiliyordu ancak sığınma evinde kalmıyorsa böyle bir yardım söz konusu değildi. Bu düzenleme amacına uygun bir şekilde etkin kullanılabilirse sırf maddi kaygılar yüzünden şiddete boyun eğen kadınların geçici de olsa hayatlarını kolaylaştırabilecek bir adım olacaktır.

Şiddet mağduru kadınlar için ilk aşamada barınma ihtiyacı en önemli sorundur. Sığınma evleri özellikle şiddet konusunda ihtisaslaşmış, barınma ihtiyacını karşılayan yerlerdir. Bu bakımından her hangi bir barınma yerinden ayrılmakta ve zaten hassas durumda olan şiddet mağduru kadınlar için barınmanın yanında şiddetsiz bir hayat kurmalarını sağlamada destek veren merkezlerdir. 2005 yılında çıkarılan Belediye Kanunu ile nüfusu 50binin üzerindeki her yerleşim biriminde

sığınma evi açılması zorunluluğu getirilmiştir. Ancak ne yazık ki uygulamada karşılığı yoktur. Aradan geçen yıllarda bu hususta ilerleme kat edilmemiştir. Kadına karşı şiddetin önlenmesi amacıyla çıkarılan bu kanunda sığınma evlerinin artırılması, koşulların iyileştirilmesi gibi hususlara hiç yer verilmemiştir.

Mülki amirlerin verebileceği koruyucu tedbirler daha çok ekonomik şiddeti önlemek ve maddi yardım bakımındandır. Bunların başında barınma yerinin sağlanması gelir. Şiddet mağduru veya şiddete uğrama tehlikesi olan bireyler ve çocukları için uygun bir barınma yeri sağlanır. Bu yer Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na ait veya Bakanlığın gözetim ve denetimi altında bulunan tesislere, bunlar mevcut değilse uygun lojman, yurt, pansiyon gibi yerlerde barınmaları sağlanır. Geçici maddi yardımda bulunulması bir diğer tedbirdir. Şiddet mağdurunun talebiyle ya da gerekli görülen hallerde bu talep olmaksızın maddi yardımda bulunulabilir. Ancak kanunda bu yardımın miktarı bir kişi için belirtilmiş, birden fazla kişinin bu yardıma ihtiyacı olması durumunda ne olacağı, artırılıp azaltılma yapılıp yapılamayacağı düzenlenmemiştir. Ayrıca maddi yardım hususu ne yazık ki sadece kâğıt üzerinde kalmış, "Diğer kanunlar kapsamında yapılacak yardımlar saklı kalmak üzere, geçici maddi yardım yapılması." İbaresini yer almasına rağmen, Sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakfından yardım aldıkları, daha önce gıda yardımı aldıkları gerekçeleri gösterilerek yardım talepleri reddedilen mağdurlar olmuştur.

Olumlu olmakla birlikte eksik düzenlemelerden biri de çocukları için kreş imkânıdır. Kadın çalışmıyorsa ve iş arıyorsa 4 ay, çalışmaya başladıysa 2 ay devlet tarafından çocukların kreş ücretinin karşılanacağı düzenlenmektedir. Ancak şiddet mağduru kadın çalışma hayatında pek çok sıkıntıyla karşılaşabilecek ve uzun süreli istihdamda sorun yaşayabilecektir. Bu bakımından kreş imkânı çalışmaya başladıktan sonra süresiz olmalıdır.

Şiddet mağdurunun hayati tehlikesinin bulunması halinde, ilgilinin talebi üzerine veya resen geçici koruma altına alınması koruyucu tedbirine mülki amir tarafından karar verilebilir. Burada dikkati çeken husus şiddet mağduru her şiddet olayında değil yalnızca hayati tehlike bulunmasının halinde geçici koruma altına alınacaktır. Kararı verecek olan makam mülki amirdir ancak olayın hayati tehlike taşıyıp taşımadığı kararını kimin vereceği kanunda açıkça düzenlenmemiştir. Somut koşullarda derinlemesine tahkikat yapılmadan, önemsenmeden incelenen olaylarda gerçekleşen şiddet olayının hayati olduğu pek düşünülmemekte ve kanunen tedbir alınması gereken hallerde gereken yapılmamaktadır. Ayrıca düzenlenen maddede koruma yönteminin nasıl olacağı hususu da düzenlenmemiştir. Şiddet mağdurunun hayati tehlikesinin bulunduğu hallerde öngörüldüğü dikkate alındığında koruma, yakın koruma veya sığınma evi, barınma evi gibi güvenli resmi kurumlara yerleştirme şeklinde sağlanmalıdır.

Öğretmen Gülşah Aktürk olayında gördüğümüz üzere yeterli tahkikat yapılmamakta ve şiddet vakıaları önlenememektedir. Eski erkek arkadaşı

tarafından şiddete uğradığı gerekçesiyle mahkemeye başvurup uzaklaştırma kararı alan Gülşah Aktürk bu karar ile yeterli korunma sağlanamadığı için vali yardımcısına başvurarak yasal hakkı olan yerinin değiştirilmesi talebinde bulundu. Ancak vali yardımcısından duyduğu sözleri şu şekilde olduğunu ve kamuoyunda 'vasiyet gibi dilekçe' olarak yankı bulan metinde ""Vali Yardımcısı en kötü ihtimalle öleceğimi, ölümün hak olduğunu kaçış olmadığını, hiç olmadı istifa edebileceğimi, yanımda biber gazı ile gezmem gerektiğini söyledi" dedi. (Gülşah öğretmenden vasiyet gibi dilekçe (10 Aralık 2012) Hürriyet)

Kanun'da yer alan desteklerde birisi de, şiddete maruz kalan kişiye yakın koruma tahsis edilmesidir. Koruma hizmeti talep eden birçok kadın bu hizmetten kısıtlı olarak faydalanabilmiştir ya da hiç faydalanamamıştır. Kanun'da hiçbir masraf alınmayacağı, şiddete maruz kalan kişinin masraflardan muaf olduğu belirtiliyor. Bununla birlikte kadınlar koruma istediklerinde onun masraflarını da karşılamak zorunda oldukları belirtiliyor. Koruma edinmenin bunun dışında da zorlukları mevcuttur. Bir kadın, korumanın ikametinin olduğu ilçe dışına çıkamayacağı söylendiği için zorluk yaşadığını belirtmiştir. Bir başka kadın, koruma polisinin tacizine maruz kalmıştır. (6284 sayılı Kanun Uygulamaları Raporu, www.morcati.org.tr)

Hâkim Tarafından Verilebilecek Tedbirler

Koruyucu ve önleyici tedbirler olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Önleyici tedbirler sadece hâkim kararıyla verilebilmektedir. Tedbirler tahdidi olarak sayılmamış sadece örneklendirilmiştir. Koruyucu tedbirler; İşyerinin değiştirilmesi, Kişinin evli olması hâlinde müşterek yerleşim yerinden ayrı yerleşim yeri belirlenmesi, Kimlik ve ilgili bilgi ve belgelerin değiştirilmesi, Tapu kütüğüne aile şerhi konulmasıdır. Önleyici tedbirler ise; Şiddet mağduruna yönelik olarak şiddet tehdidi, hakaret, aşağılama veya küçük düşürmeyi içeren söz ve davranışlarda bulunmaması., Müşterek konuttan veya bulunduğu yerden derhâl uzaklaştırılması ve müşterek konuttan korunan kişiye tahsis edilmesi., Korunan kişilere, bu kişilerin buldukları konuta, okula ve işyerine yaklaşmaması., Çocuklarla ilgili daha önce verilmiş bir kişisel ilişki kurma kararı varsa, kişisel ilişkinin refakatçi eşliğinde yapılması, kişisel ilişkinin sınırlanması ya da tümüyle kaldırılması, Gerekli görülmesi hâlinde korunan kişinin, şiddete uğramamış olsa bile yakınlarına, tanıklarına ve kişisel ilişki kurulmasına ilişkin hâller saklı kalmak üzere çocuklarına yaklaşmaması, Korunan kişinin şahsi eşyalarına ve ev eşyalarına zarar vermemesi, Korunan kişiyi iletişim araçlarıyla veya sair surette rahatsız etmemesi, Bulundurulması veya taşınmasına kanunen izin verilen silahları kolluğa teslim etmesi, Silah taşınması zorunlu olan bir kamu görevi ifa etse bile bu görevi nedeniyle zimmetinde bulunan silahı kurumuna teslim etmesi, Bir sağlık kuruluşuna muayene veya tedavi için başvurması ve tedavisinin sağlanması şeklinde sayılmıştır. Ayrıca sayılan ilk dört önlem gecikmesinde sakınca bulunan hallerde kolluk amiri de bu tedbirleri alabilmekte ancak en geç kararın alındığı

tarihi takip eden ilk işgünü içinde hâkimin onayına sunar. Hâkim tarafından yirmi dört saat içinde onaylanması gerekmektedir.

Önleyici tedbirler başta TMK ve HMK olmak üzere diğer kanunlarda da mevcuttur. 6284 sayılı kanundaki önleyici tedbirlerin bunlardan ayrılan yönü daha özel bir amaç gütmesi, aile içinde aile bireylerine ve aile dışında kadınlara ve çocuklara karşı şiddeti önleme amacının olmasıdır. Ayrıca itiraz kanun yoluna tabi olup temyiz kanun yoluna tabi değildir. Bu kanundaki geçici tedbirlere durumu fark eden herkes başvurabilir ve gerekli kararı hâkim, mülki amir ya da kolluk amiri verebilirken diğer kanunlardaki geçici tedbirlere sadece yararlanacak olan kişi başvurabilir ve kararı da sadece hâkim verebilir.

Kanunun sistematığına uygun olacak şekilde koruyucu tedbir kararlarının verilmesi bakımından, tedbirin niteliği ve çeşidi hâkimin takdir yetkisine bırakılmıştır. Hâkim tarafından verilebilecek koruyucu tedbirlerin bir kısmı da kanunda sayılmıştır. Bunların başında işyerinin değiştirilmesi gelmektedir ki, şiddet mağduru geçimini devam ettirmek için çalışmaya devam ediyorsa sabit bir işyerinin olması kaçınılmazdır. Bu durumda şiddet uygulayan kişinin mağdura işyeri vasıtasıyla ulaşmasının engellenebilmesi için oldukça yerinde bir tedbir olacaktır.

Müşterek mutad meskende ikamet eden kişiler için ise müşterek meskenin ayrılması tedbiri düzenlenmiştir. Evli bireyler için öngörülen başka bir tedbir ise aile konutuna tapu kütüğünde şerh konulmasıdır. TMK md 194'e göre aile konutu eşlerin bütün yaşam faaliyetlerini gerçekleştirdiği ve düzenli yerleşim amacıyla kullandıkları mekândır. İlgili kanun ve maddede medeni hukuk kapsamında bir takım önlemler ve düzenlemeler zaten yer almaktadır. Eşlerin birbirinden habersiz aile konutunun mülkiyetini veya kira sözleşmesiyle kurulmuş ise sözleşmeyi tek taraflı feshedememesi gibi. Ancak 6284 sayılı kanunun aile konutuyla ilgili ek düzenleme yapmasındaki amaç şiddet mağduru kişinin aile konutuyla ilgili haklarını güvence altına alıp ekonomik şiddete uğramasının engellenmesidir.

Kanunda ayrıca 5726 sayılı Tanık Koruma Kanunu'na atıf yapılarak gerekli hallerde kimlik ve ilgili diğer bilgi ve belgelerinin değiştirilmesi koruyucu tedbirine karar verebileceği belirtilmiştir. Kanunların uygulanması ile kolluk ve yargı mensupları arasında sıkı bir bağ olsa da devlet teşkilatlanmasındaki her birime esasen aynı ölçüde görev düşmektedir. Nitekim kanunun uygulanması sırasında şiddet mağdurları için en önemli sorunlardan biri gizliliğin sağlanamamasıdır. Uzaklaştırma kararı verilsin ya da verilmesin mağdurlar, şiddet uygulayan ile karşılaşmak istememekte, yeni bir hayatın inşası için hayatlarını düzenlemeye çalışmaktadır. Ancak devlet kurumları bu aşamada kendilerine düşen görevleri aktif bir şekilde yerine getiremediği gibi gizliliği sağlama hususunda da getirememektedir. Kendi hayatını kurmak isteyen mağdur öncelikle çalışmak istemektedir ve kanunun da düzenlediği üzere sigortası yapılarak iş hayatına başlamaktadır. Ancak SGK'ya girişi yapılan mağdurların bilgileri gizli

tutulmamakta, şiddet uygulayan rahatlıkla bu bilgilere ulaşmaktadır. Aynı şekilde çocuk sahibi olan kadınlar için okula devam eden çocuklarının bilgileri MEB tarafından gizli tutulmamakta, hatta tedavi için gidilen sağlık kurumlarında özellikle internet üzerinden ya da ALO 182'den alınan randevu bilgileri Sağlık Bakanlığı tarafından gizli tutulmamaktadır.

Gizliliğin sağlanması için son çare olarak kimlik bilgilerinin değiştirilmesi hususu gelmelidir ki mağdur için psikolojik olarak ve gündelik yaşantıda çok büyük sıkıntılara neden olan bu yöntem gereklilikten kalmadan gizlilik sağlanmalıdır. Zira geçmiş bilgileri silinen mağdurların eğitim hayatına, iş hayatına dair bilgiler de silinmektedir ve bu beraberinde daha büyük sıkıntılar doğurmaktadır.

Hâkim tarafından verilebilecek önleyici tedbirlerin başında Belirli söz ve davranışlarda bulunmama gelir ki bu tedbir kanun kapsamında gerçekleşen bütün şiddet eylemlerinde uygulanabilirliği olan genel bir tedbir çeşididir. Şiddetin her türüsüne için (fiziksel, psikolojik, cinsel, ekonomik) verilebilecek bir tedbirdir. Müşterek konuttan veya bulunduğu yerden derhal uzaklaştırılması ve müşterek konutun şiddet mağduruna tahsis önleyici tedbirine de karar verilebilir. Burada dikkat edilmesi gereken aile konutundan bahsedilmediği, müşterek olan diğer konutlar için de örneğin yazlık ev gibi, geçerli olduğudur. Kanun ayrıca "bulduğu yerden" ifadesini de kullanmıştır ki buradaki amaç şiddet mağduru eğer pansiyon, otel vb. yerde kalıyorsa korumanın kapsamını genişletmektir. Bunun yanında mağdurların bulunduğu yere yaklaşmama tedbiri de verilebilir ve tedbire aykırı davranma zorlama hapsi yaptırımına tabi tutulmuştur. Şiddet uygulayan eğer aile birliğinin geçimini sağlayan kişiyse ve bilhassa uzaklaşma, yaklaşmama kararları verilmişse, TMK kapsamında tedbir nafakasına hükmedilmemiş olması koşuluyla bu kanun kapsamında tedbir nafakasına hükmedilebilir.

Kolluk Tarafından Verilebilecek Tedbirler

Kanunun getirdiği ve basına en çok yansıyan yenilik ise şiddet olayı kolluğa yansıdığı anda ve gecikmesinde sakınca bulunan haller varsa kolluğa da verilen bir takım yetkililerdir. Gerçekten de şiddetin önlenmesinde en etkili mekanizma kolluğun yetkileri kapsamındadır. Şiddet mağduru, maruz kaldığı şiddeti şikâyet için öncelikle kolluğa başvurmakta dolayısıyla gerekli yönlendirmelerin de buradan yapılması gerekmektedir. Ayrıca şiddet olaylarında önlemlerin acilen alınması gerekmekte aksi halde geriye dönüşü olmayan sıkıntılarla karşılaşabilmektedir. Kolluk aldığı tedbir kararını ilk iş gününde hâkimin onayına sunması gerekmekte ve hâkim 24 saat içinde onaylamazsa tedbir kararı kalkmaktadır. Bu hususla ilgili düzenleme gayet yerindedir ve kolluk istediği takdirde, kendisine verilen yetkiler doğrultusunda şiddeti önlemede başat faktör olabilmektedir. Ancak uygulamada durum pek de böyle değildir. Özellikle aile içi şiddet, toplumumuzda mahrem bir konu sayılmakta, "olur her ailede böyle şeyler" yanlısına düşülmekte ve çoğu zaman kolluk önlem almak yerine barıştırmaya

çalışmaktadır. Elbette uzlaşma kültürünün yerleşmesi hem yargıda hem de gündelik yaşantı içinde olumlu bir yaklaşımdır. Ancak “kocandır, sever de döver de” , “nasılsa barışsınız” yaklaşımıyla önlenebilecek pek çok vakta önlenemekte adeta toplumsal zihniyete dönüşmekte ve benimsenmektedir.

Diyarbakırlı Selvi T. Eşinden şiddet gördüğü gerekçesiyle 2008 yılında kafatası ve kolu kırıldıktan sonra polise başvurur. Polis kocasını karakola getirir, ikisine de yemek yedirdikten sonra Selvi’ye “Biz kocanla konuştuk, bir problem yok, yine berabersiniz” diyerek eve yollar. Selvi ikinci defa karakola gittiğinde, kocasının başına taşla vurması nedeniyle kanlar içindedir, bu yüzden hastaneye götürülür. Buna rağmen kocasına dönmesi gerektiğini söylenir. Şiddet durmadan devam eder ve Selvi aralıklarla polise başvurur ama sonuç aynıdır. Nihayet 2010 yılında aile mahkemesine başvurduğunda eşi uzaklaştırma kararı alır ve Selvi sığınma evine yerleşir. Gizli tutulması gerektiği halde polis Selvi’nin yerini eşine söyler ve görüştükleri sırada Selvi’nin altına çatal saplar. (“Kocandır, Döver De, Sever De” Türkiye’de Aile İçi Şiddet ve Korumaya Erişim, <http://kasaum.ankara.edu.tr/>) Olay yaklaşık 5 yıl önce meydana gelmesine ve yeni bir mevzuat olmasına karşın zihniyetin bu kısacık zaman diliminde değişmediğini tahmin etmek hiç de güç olmasa gerek. Bu zihniyetin değişmesi için öncelikle ciddi ve kapsamlı bir eğitim süreci başlatılmalı ardından kolluk içerisinde bu konuda uzmanlaşmış, empati yeteneği yüksek kişiler arasından özel birimler kurulmalıdır.

Şiddet mağduru çoğunlukla yetkili mercilere başvurmaktan çekinmektedir. Aynı şekilde şiddete tanık olan üçüncü kişiler de bu olayların aileyi ilgilendirdiğini düşünüp müdahil olmak istememektedir. Nitekim sokak ortasında defalarca tekmelenip, öldüresiye dövülen kadınları görmelerine karşın olayın şahitleri yetkili makamları yardıma çağırmadığı haberleri defalarca basında yer aldı. Oysa kanun sadece olayın mağduruna değil, şiddet uygulandığını veya şiddet uygulanma tehlikesinin varlığını öğrenen herkese bu durumu resmi makam ve mercilere ihbar edebileceğini düzenlemiştir. İhbarı ya da şikâyeti alan yetkili merci arabuluculuk ve uzlaşma kurumuna başvurmaksızın derhal işlem başlatmalıdır. Her ne kadar kanunda bu madde yer almasa da yasalaşma sürecinde çok tartışılmıştır. Arabuluculuk Kanununda aile içi şiddet olayları ibaresi yer aldığı için tekrara düşülmek istenmediği görüşleri de vardır. Ancak yine kanun koyucu tarafından atlanılan bir mevzu vardır ki kadına karşı şiddet sadece aile içi şiddet değildir.

Kanun açıkça aile mahkemesi hâkimi, mülki amir veya kolluk amiri, şiddetin uygulandığına dair delil ve belge aramadan Kanun’da kendilerine tanınan koruyucu tedbirlere hükmedebilecektir şeklinde düzenlenmiş olsa da uygulamada ne yazık ki gerekli tedbirler için soyut beyan yeterli olamamakta, talepler geri çevrilmektedir. Ayrıca kanunun lafzında önleyici tedbirler için somut delil aranmayacağı hususu belirtilmemiştir ancak evleviyetle yorum ile önleyici tedbirler için de gerekmeceği yorumlanmalıdır.

Mağdurlara yardımcı olmak, taleplerini dinlemek ve değerlendirmekle kanunen görevli olan kurum görevlileri kanunun uygulanmasının mümkün olmadığı görünümü veren tavırlarıyla mağdurları vazgeçirme yönünde davranışlarda buldukları gözlemlenmiştir. Genelde kolluk görevlilerinde rastlanan aile içine karışmama ve barıştırma tutumu, kurumlarda “Şikâyet etsen de bir şey olmaz, çocuğunla rezil olma burada” gibi caydırma tutumuna evrilmiştir. Aynı durum ne yazık ki yargı mensuplarında da görülmüş, özellikle savcılıkta “delilin yok, bunun için de şikâyete gelinmez” gibi sözlerle mağdurların talepleri dinlenmemiştir.

Sonuç:

En ileri kanun da olsa kanun uygulanabilirliği mümkün değilse yahut uygun koşullar yoksa başarılı olamaz. Son yıllarda Türk Ceza Kanunda, Medeni Kanunda, 6284 sayılı kanun ile, çıkarılan genelgeler dâhil birçok ilerleme kaydedilmiştir. Ancak kadına karşı şiddet, kadın cinayetleri hala devam etmektedir. Sorun çok boyutludur ve pek çok element bir araya gelerek şiddete neden olmaktadır. Dolayısıyla çözümü tek bir noktadan, yasalardan ve uygulayıcılarından beklemek isabetsiz olur.

Mevcut hukuk sisteminin uygulayıcıları, toplumun genelinde de mevcut olan ataerkil algıdan beslenmekte ve toplumsal cinsiyet algılarından kurtulmadan, yasaların temelindeki bakış açısını yakalamadan görevlerini ifa etmekte dolayısıyla kanunlardan umulan faydanın görülememesi sonucu ortaya çıkmaktadır. Bu da mevzuattan öte toplumsal-kültürel normların değiştirilmesi gerektiği, eğitim, istihdam gibi alanlarda kadınların güçlendirilmesi gerektiğini, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin daha iyi irdelenmesi gerektiğini göstermektedir

Kadına karşı şiddetin durdurulması için anlık çözüm odaklı değil, sebep odaklı bir çalışma yürütülmelidir. Şiddetin sebeplerinin toplumsal cinsiyete dayandığı iyi anlaşılmalı ve araştırılmalıdır. Yaşanan şiddet olayları toplum nezdinde normalleştirmemeli, günlük hayatımızın bir parçası olarak görmek yerine mücadele edilmelidir. Kamu kurumlarında görevliler başta olmak üzere, genele yayılmış olan kadına karşı suçlayıcı, ataerkil anlayışı destekleyen davranışlar yerine, kadınların karşı karşıya kaldığı eşitsiz statü toplumsal hayatın her alanında önlenmelidir.

KAYNAKÇA

1. 2014'te 294 kadın, erkek şiddeti kurbanı oldu ve 2015'i göremedi.
(31 Aralık 2014) Habertürk
2. 6284 sayılı Kanun Uygulamaları Raporu, www.morcati.org.tr
3. Ailenin Korunması Ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun Tasarısı Ve Teklifleri Yasama Yılı:2 Birleşim:75 Tarih: 07.03.2012
4. Erkek zulmü hız kesmiyor (2 Temmuz 2015) Taraf Gazetesi
5. Gülşah öğretmenden vasiyet gibi dilekçe (10 Aralık 2012) Hürriyet
6. Kocandır, Döver De, Sever De "Türkiye'de Aile İçi Şiddet ve Korumaya Erişim, <http://kasaum.ankara.edu.tr>
7. Moroğlu, Nazan, "Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesi", <http://portal.ubap.org.tr>